

CENTENÁRIUMI
EMLÉKALBUM

„Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Ságvári Endre Gyakorló Iskolája fennállásának évszázados fordulójához érkezett. A nagy hagyományokkal rendelkező magyar oktatásügy történetében számos intézmény életútja tekint vissza ennél jóval régebbi időkre, s a több évszázados múltú Eötvös-egyetem egyes szervezeti egységei, részintézményei között is szép számmal akadnak idősebb jubilánsok. És mégis: a Ságvári-iskola száz évének éppen oktatásügyünk egésze, valamint egyetemünk viszonylatában olyan jelentősége van, amely ezt az iskolát bizonyos értelemben kiemeli a többi oktatási intézmény vagy részleg közül, s méltóvá teszi arra, hogy jubileumát mint fontos, emlékező oktatástörténeti eseményt ünnepeljük.

Ez az iskola volt ugyanis hazánkban az első olyan oktatási intézmény, amelyet a középiskolai tanárok felkészítésének érdekében hívtak életre, 1872 októberében már mint úgynevezett gyakorló iskola kezdte meg működését. De ilyen minőségében nemcsak a magyarországi tanárképzés történetében van korszakalkotó jelentősége, hanem európai viszonylatban is kiemelkedő szerepű: a legelső közé tartozik azoknak a külföldi oktatási intézményeknek a sorában, melyek kimondottan a tanárképzés ügyét, céljait szolgálták. Azaz, hogy az iskola az egyetemen tanuló tanárjelöltek gyakorlati felkészítését működésének kezdetétől fogva rendszeresen, intézményesen ellátta, egyetemünk életéhez sem szokványos jelleggel kapcsolódott. Ilyen viszonylatban működése legalábbis két vonatkozásban számottevő: egyfelől az első olyan szervezeti egység volt intézményünk történetében, amelynek funkciója jóval túlmutatott az egyes szakok, tanzsékek oktatási keretein, másfelől ez az iskola tűzte ki céljául egyetemünkön először kimondottan a gyakorlati ismeretek és készségek elsajátíttatásának igényét.”

Ezekkel a gondolatokkal kezdi dr. Benkő Loránd, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektorhelyettese ünneplő szavait a centenáriumi alkalmából kiadott Emlékalbumban.

A Fehérvári Gyula—dr. Makay Gusztáv—dr. Solti Jánosné szerkesztésével készült Centenárium Emlékalbum rendkívül gazdag és körültekintően összeválogatott anyagot tartalmaz az iskola fennállásának száz évéről.

Az albumot dr. Benkő Loránd és dr. Pálmai Kálmán egyetemi docens, a Művelődésügyi Minisztérium tudományegyetemi és főiskolai osztályának vezetője méltató szavai mellett a Ságvári Endre Gyakorló Iskola igazgatója, Fehérvári Gyula bevezetője indítja.

Kiss Istvánné vezető tanár 26 oldalas, gazdag képanyaggal illusztrált rendkívül alapos ta-

Kálmán Kata: Ságvári Endre mellszobra

nulmányában — A százéves gyakorlóiskola címmel — az iskola történetét követi, időrendileg három nagy egységre bontva elemzését: az alapítás pillanatától az első világháborúig, attól a felszabadulásig, végül napjainkig. Az iskola létrejöttének tárgyi-anyagi feltételei részletes elemzésén át eljut az iskola szervezete, vezetése és tanárai — közöttük a legnagyobb munkásságának — ismertetésén keresztül a 100 év alatti oktató-nevelő munka

elméletének és gyakorlatának bemutatásáig, mindhárom időszakban a tanárképzés kérdése köré csoportosítva mondanivalóját.

A „Trefort” szelleme c. cikkében dr. Makay Gusztáv vezető tanár négy fő vonást emel ki az iskola szellemének — úgymond atavisztikus — jellemzői közül: a humanizmust, az intellektualizmust, a tanulói aktivitás kiaknázását és a pedagógiai-didaktikai újszerűségek iránti fogékonyságot. A

továbbiakban ezeket egyenként veszi bonckés alá, s elemzi, miként valósultak meg ezek a jellemzők a múltban, s hogyan a jelen gyakorlatában.

Az album nagy vállalkozása: kronológikus sorrendben felsorolja az iskola igazgatóit és tanárait 1872-től napjainkig, ami hét, apró betűkkel nyomtatott oldalt tesz ki; s közli a tantestület jelenlegi állományát és tagjainak pedagógiai, tudományos, társadalmi és politikai tevékenységét.

A zárórészben, az „Üzenet egykori iskolámba” Ady-címet viselő fejezet alatt a volt tanárok és tanítványok emlékeznek szép, megszívlelendő szavakkal.

Itt fejtettek ki rövidebb-hosszabb ideig pedagógiai munkásságot: dr. Bárczi Géza akadémikus, Kossuth-díjas egyetemi tanár; dr. Ujhelyi Sándor egyetemi docens, a gyakorló iskola volt igazgatója; dr. Györkösy Alajos, az MTA könyvtárának ny. igazgatóhelyettese; dr. Tompa József, a nyelvtudományok doktora, a Nyelvtudományi Intézet tudományos főmunkatársa; dr. Tarján Imre akadémikus, Kossuth-díjas egyetemi tanár; dr. Vörös István, a gyakorló iskola volt igazgatója; dr. Szabó Mihály ny. vezető tanár; dr. Eperjessy Géza, a történettudományok kandidátusa, főiskolai tanár; Gábor István újságíró.

S az egykori tanítványok: dr. Rusznyák István akadémikus, Kossuth-díjas egyetemi tanár, az MTA volt elnöke; dr. Erdély-Gruz Tibor akadémikus, Kossuth-díjas egyetemi tanár, az MTA elnöke; dr. Aujeszky László, a fizikai tudományok kandidátusa; dr. Györgyei András nyelvtanár; dr. Szász István ny. egyetemi tanár, az MTA tagja; dr. Hajdu János ny. főiskolai tanár; Bartók Béla mérnök; dr. Barla-Szabó József sebészorvos; dr. Vajta László Kossuth-díjas egyetemi tanár; dr. Vajta Miklós Kossuth-díjas egyetemi tanár; dr. Almár Iván kandidátus, az MTA Csillagvizsgáló Intézetének csoportvezetője és Tamássy Zdenkó Erkel-díjas zeneszerző.

S végül idézzük Fehérvári Gyula igazgató bevezetőjének utolsó mondatait:

„A múltat nem feledve, de mindig a jövőbe tekintve munkáljuk a jelent. Tanári testületünk számos tagja ma is a pedagógiai közélet aktív részese; tudjuk, hogy komoly kötelezettségeink vannak az egész nevelés, a tanulás és tanítás korszerűsítése, a szocialista iskola megteremtése terén. Szeretnénk remélni, és meg is teszünk ezért minden tőlünk telhetőt, hogy majd egy későbbi évforduló — amikor már a ma és ebben mi magunk is a múltnak a része leszünk — elmondhassák rólunk: példamutató iskolai élettel jól szolgáltuk az ifjúság nevelésének, a tanárképzésnek ügyét.”

KÁRMÁN MÓR
1844 — 1915HAZAI TANÁRKÉPZÉS KIEMELKEDŐ ÚTTÖRŐJE.
AZŐ TERVEI ÉS ÚTMUTATÁSAI ALAPJÁN SZERVEZTÉK
MEG AZ EGYETEM MELLETT MŰKÖDŐ GYAKORLÓ
GIMNÁZIUMOT. 1872 ÉS 1897 KÖZÖTT HUSZONÖT ÉVEN ÁT-
ADIÁKOK ÉS FIATAL TANÁRNEMZEDÉKEK EGÉSZ SORÁT NEVELTE
INTÉZETÜNKBEN.A GYAKORLÓISKOLA ALAPÍTÁSÁNAK
SZÁZADIK ÉVFORDULÓJÁN

1972